

ПРАВА ВЛАСНОСТІ — ПРАВО НА ПРОЦВІТАННЯ ЧИ ШЛЯХ ДО ЗАНЕПАДУ

Індекс прав власності від Property Rights Index: переважна більшість країн, у т.ч. Україна не знає, що таке якісний захист прав власності, як наслідок — немає фундаменту для процвітання та економічного успіху.

24 Листопада 2025 | Світові індекси та рейтинги | Політика і право

АВТОР: ЯРОСЛАВ РОМАНЧУК

Доведений факт: 84% населення планети живе у країнах, у яких значення світового Індексу прав власності коливається від 1,5 до 5,4 бала із 10 можливих. У країнах, що мають середній та високий рівень захисту прав власності, проживає лише 16% населення Землі, що виробляють 62% світового ВВП.

Поточне значення індексу для України – 3,5 бали, причому останні роки динаміка ключових якісних параметрів – регресивна. У Топ-30 країн щорічного **Індексу прав власності** мозковий центр Property Rights Alliance виділяє 17 країн, і це країни-члени ЄС. Якщо Україна не на словах, а насправді хоче стати повноцінним членом ЄС, створити у себе інститути Заходу, то, без сумніву, треба починати з прав власності та економічної свободи замість порожніх розмов та декларацій, погоджень, законів.

Чергова щорічна доповідь про стан прав власності у світі International - Property Rights Index 2025 (IPRI) була представлена в середині жовтня. **Експерти оцінили 126 країн світу, які виробляють 97,5% світового ВВП і де мешкає 92,3% населення світу.** Економіст зі світовим ім'ям — **Ернандо де Сото** та його колеги презентують не просто наукову, схоластичну працю, а цінну поживу для розуму політиків, інтелектуалів та всіх тих, хто хоче бачити свою країну успішною та процвітаючою:

Л «...Індекс IPRI – інструмент для політиків, бізнес-спільноти та громадянських активістів, що підкреслює найважливішу роль прав власності у створенні процвітаючої економіки та справедливого суспільства. Крім того, Індекс 2025 року досліджує тісний взаємозв'язок між правами власності та іншими економічними та соціальними показниками добробуту, включаючи гендерну рівність, інновації, конкуренцію, процвітання, дослідження та розробки, розвиток людського потенціалу, відкриті дані та показники інтернет-підключення...» **Т**

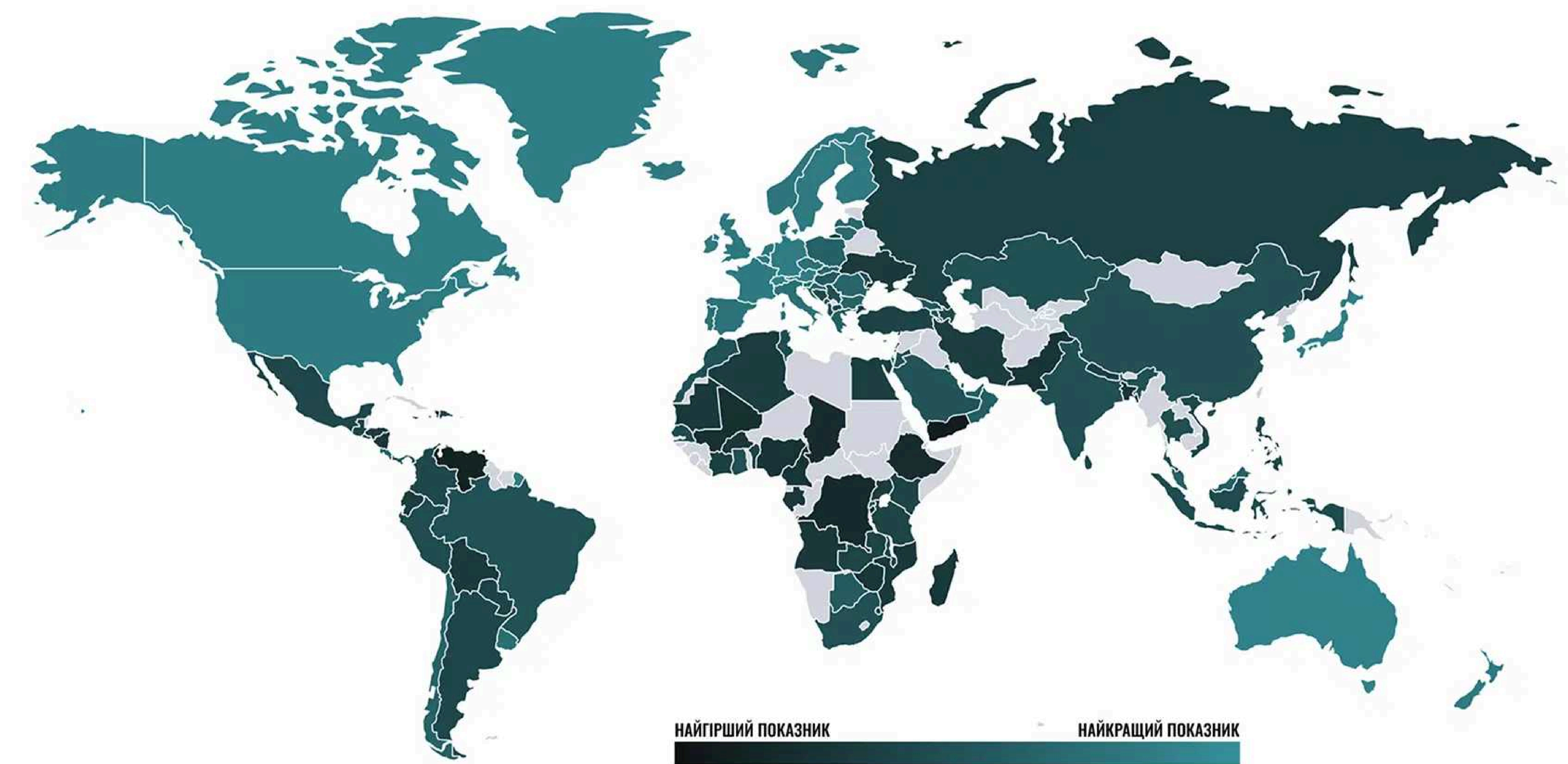
У 2025 році середньосвітовий показник індексу склав **5,13 бала із 10 можливих**. Загалом індекс захисту прав власності погіршується вже три роки поспіль. Для порівняння у 2020 році Індекс захисту прав власності світу був 5,73 бала.

Максимальна оцінка Люксембургу – **8,2 бала**, мінімальна – Ємен – **1,7 бала**.

- Фактор **«правове та політичне середовище»** у 2020 році показник становив 5,14 бала, у 2025 році – 5,03 бала.
- Фактор **«фізичні права власності»** у 2020 році склав 6,5 бала, у 2025 році знизився до 5,04 бала.
- Фактор **«права інтелектуальної власності»** у 2020 році становив 5,54 бала, у 2025 році склав 5,32 бала.

У 2025 році країни з високим рівнем доходу мали значення Індексу **6,71 бала**, у країнах з доходом вище середнього – **4,66 бала**, з доходом нижчим за середній – **3,89 бала**, з низьким доходом (lower income) – **3,17 бала**. Зазначимо, що найбільш суттєве погіршення відбулося у країнах із низьким доходом.

Мапа Індексу прав власності 2025

Джерело: 2025 International Property Rights Index. Property Rights Alliance. October 2025

Надійний захист прав власності — основа функціонування економіки

У Європі нормальним вважається надійний захист прав власності, при цьому країни ЄС продовжують постійно працювати над покращенням якості цієї критично важливої інституції. Тому, коли ми займаємо передостаннє місце в регіоні за індексом, то програємо конкуренцію юрисдикцій у критично важливий час глобального транзиту, трансформацій глобальних та регіональних ланцюжків цінності. Які ж країни порівняно з 2024 роком максимально покращили свої системи захисту прав власності? **Хорватія, Болгарія, Греція, Італія.**

Усього за останній рік 55 країн світу покращили свій показник Індексу, а 69 країн погіршили. Серед тих, хто найбільше погіршив систему захисту прав власності у 2024-2025 роках, опинилися **Ємен, Бурунді, Бахрейн, Малі та Ефіопія.**

У регіональному розрізі:

- Північна Америка має найбільш надійні інститути захисту прав власності – 7,71 бала
- Далі йде Західна Європа – 7,39 бала
- Східна, Південна Азія – 5,49 бала
- Центральна та Східна Європа – 5,41 бала
- Найгірше з правами власності на Близькому Сході та в Північній Африці – 4,63 бала
- У країн Євросоюзу середній показник Індексу захист прав власності у 2025 році склав 6,91 бала
- У країнах ОЕСР – 6,93 бала

Індекс Прав Власності 2025: регіони

Джерело: 2025 International Property Rights Index. Property Rights Alliance. October 2025

Як захист прав власності пов'язаний із фінансовим добробутом країн?

У 2025 році **84% населення** планети проживає в країнах, у яких значення Індексу коливається від 1,5 до 5,4 бала. У країнах із середнім і високим рівнем захисту прав власності, проживає **16% населення** Землі, які виробляють 62% світового ВВП. 58,09% ВВП світу виробляють 29 країн, у яких мешкає **13,8% населення** Землі. Вони мають Індекс захисту прав власності – понад 6,5 балів. З іншого боку, **16% населення** планети живе у 21 країні з індексом 1,4 - 3,4 бали. Вони виробляють лише 2,15% ВВП. Тридцять країн виробляють 27,56% ВВП світу, де проживає **50,7% населення** планети. Індекс захисту прав власності у них – 4,5 – 5,4 бала.

Відповідь на це питання ми отримуємо проаналізувавши показники Індексу в країнах, які виробляють основну частину світового ВВП. Результат передбачуваний - 62 відсотки світового ВВП виробляється у країнах з Індексом захисту прав власності вище 6,5 бала, при тому що проживає там лише 16 відсотків світового населення. Всі інші проживають у країнах з індексом від 1,4 до 3,4 бала, і виробляють лише 2,15% від світового ВВП.

Найпереконливіший аргумент на користь якісної системи захисту прав власності ми отримуємо, коли розділимо всі країни світу на п'ять квінтілів за рівнем захисту приватної власності.

У 20% країн (найнадійніший захист) ВВП на душу населення становить у середньому \$59617 тисяч (за пкс). У другому квінтілі показник становить \$32331 на душу населення, у третьому – \$15571, у четвертому – \$6679.

У 20 країнах з найнижчим рівнем захисту прав власності ВВП на душу населення у 2025 році становив \$2864.

Таким чином, топ 20% країн мають ВВП на душу населення **у 21 разів більше**, ніж у 20 країнах із найнижчим рівнем захисту приватної власності. Протягом двох останніх років ця різниця була у 19 разів.

Захист прав власності по-українськи

У 2025 році значення Індексу для України становило 3,5 бали. Порівняно з 2021 роком, Україна погіршила свій показник на 0,95 пункту або на 21,3%. За фактором «правова, політична система» у 2021 році Україна мала 3,21 бала, у 2025 році – 3,12 бала, за фактором «захист фізичної власності» у 2021 році було 5,76 бала, у 2025 році стало 2,91 бала, за фактором «захист інтелектуальної власності» у 2021 році було 4,39 бала, 2025 року – 4,49 бала.

Так, на даному етапі Україні складно було підвищити рівень фізичного захисту прав власності, але різке погіршення якості правового середовища – це результат діяльності законодавчої та виконавчої влади, а точніше її **інститутів**.

Українські політичні, економічні, інтелектуальні еліти, а також представники бізнесу продовжують недооцінювати ключове значення **інституту приватної власності** для економічного розвитку, безпеки та якості системи соціального захисту.

Ми маємо Державу, яка так перевантажена функціями, що уваги та ресурсів на фундаментальну функцію – **захист життя та власності громадян** – гостро не вистачає.

В Україні спостерігається інвестиційний спад, демографічна криза, вплив капіталу та формування замкнутої групи привілейованих розпорядників ресурсів. Ця соціальна група, разом із афілійованим бізнесом та представниками силових структур і адміністративного апарату, становить близько 3% населення. При цьому вона фактично контролює державні механізми та використовує інструменти державного регулювання для дискримінації решти суспільства та отримання монопольної, олігополістичної чи адміністративної ренти коштом 97% громадян.

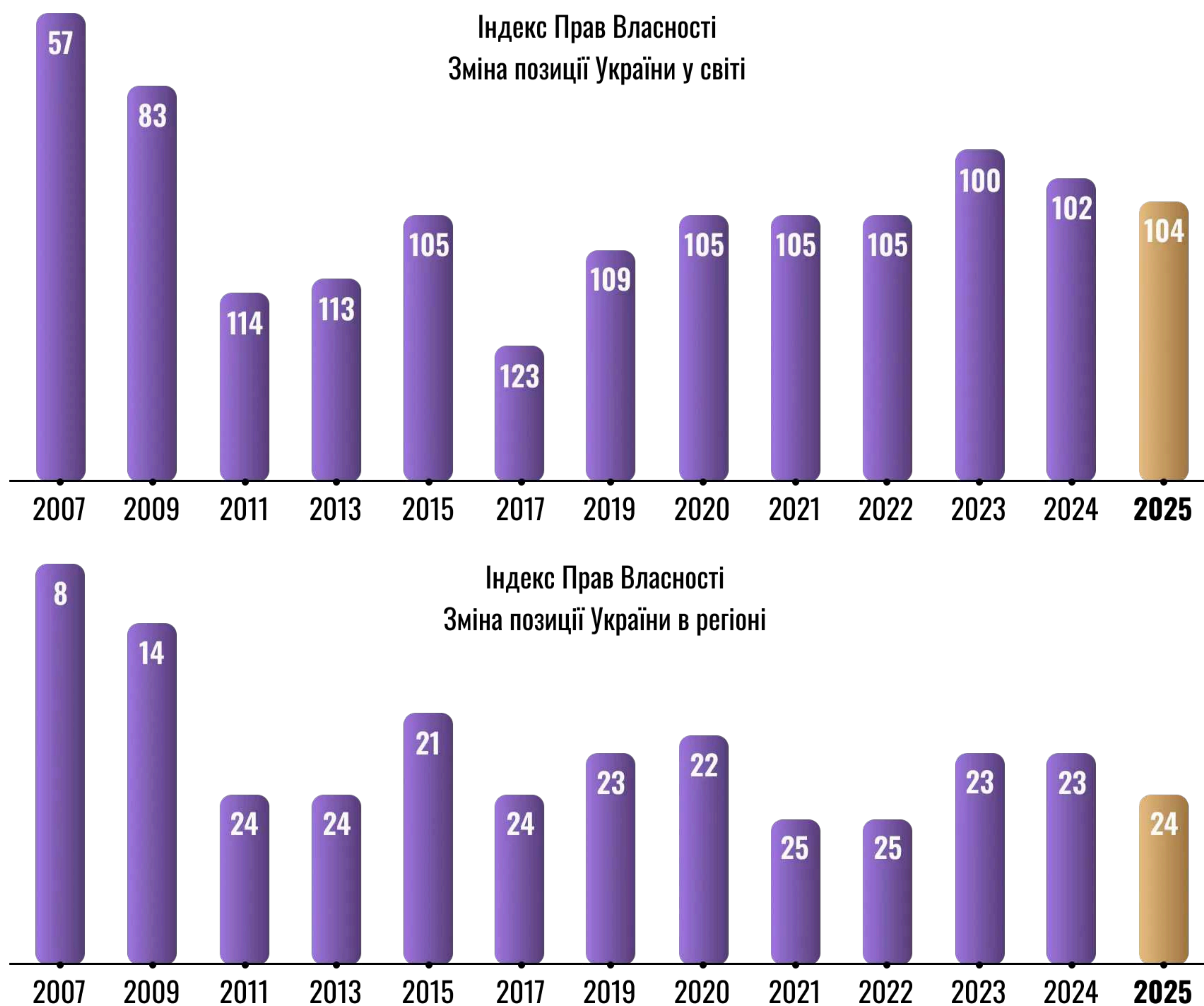
Порушення прав власності проявляється через десятки і сотні різних режимів, правил та регламентів. Це валютне регулювання, грошово-кредитна політика, система страхування, інвестиційні режими, податкові пільги та ставки, державні субсидії та дотації, ліцензування, сертифікація, дозвільні процедури, доступ до інфраструктури та земельних ресурсів, а також регулювання трудових відносин, освіти, охорони здоров'я та екології. У кожній із цих сфер закладено інструменти, що дозволяють обмежувати чи руйнувати права власності.

Українська влада активно застосовує більшість цих інструментів. Формально — заради суспільного блага, соціального та екологічного захисту. На практиці — для забезпечення стабільного доходу номенклатурно-силової групи, що становить ті самі 3% населення.

Можна ще десятиліттями заявляти про намір вступити до ЄС, стати членом НАТО чи увійти до клубу країн із ВВП більше одного трильйона доларів. Можна продовжувати констатувати, що чисельність населення скорочується, і невдовзі на 11 мільйонів пенсіонерів залишиться лише 8–9 мільйонів платників соціальних податків. Але така поведінка еліт та політиків, які ухвалюють рішення, — це курс на економічну деградацію.

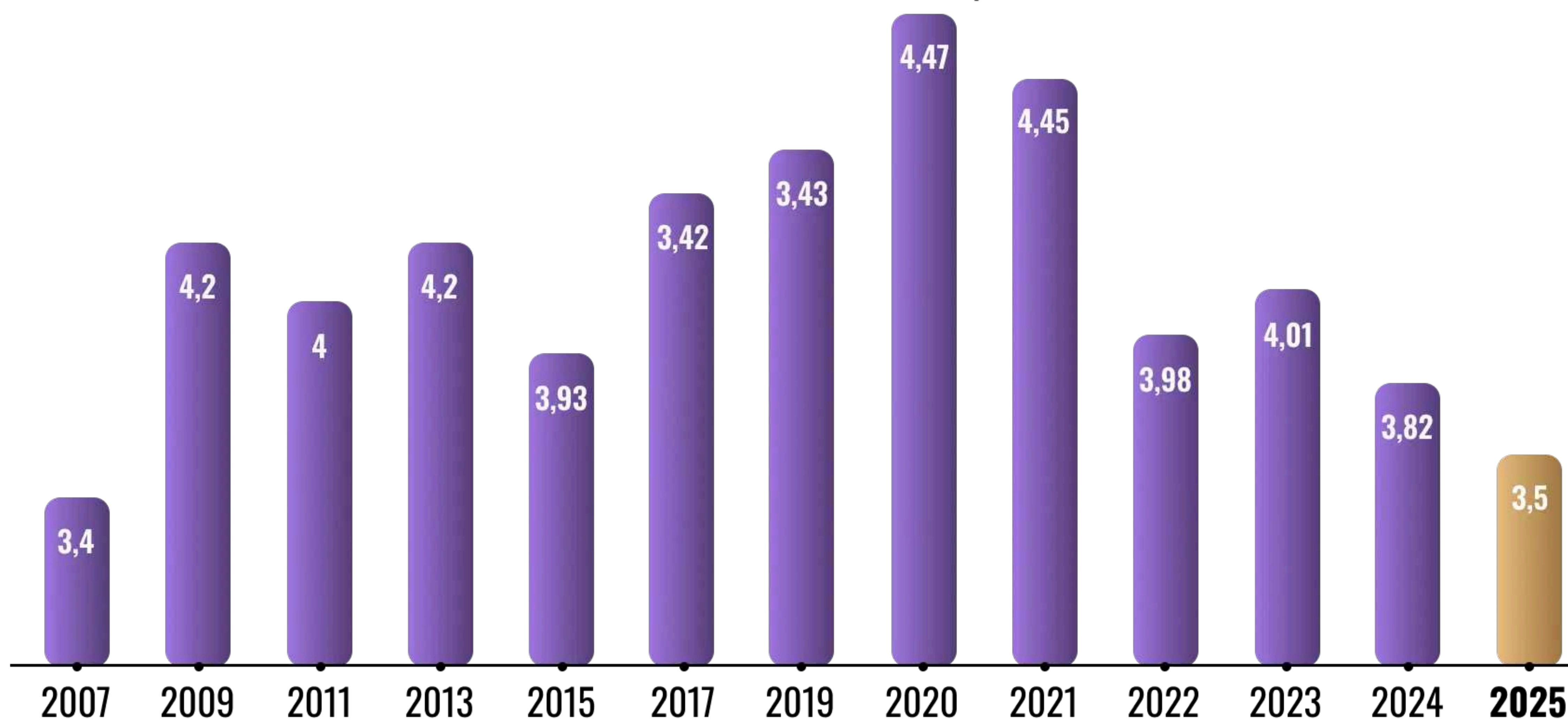
Якщо найближчим часом не зосередитись на створенні двох ключових джерел сталого зростання — **економічної свободи та захищеної приватної власності** — Україна не зможе вийти зі стану хронічної нестабільності.

Західні країни стали багатими саме тому, що заклали в основу розвитку ці два принципи. Якщо Україна справді прагне стати частиною розвиненого світу, а не залишатися серед нестабільних та небезпечних держав, їй необхідно увійти до Топ-30 країн щодо Індексу економічної свободи та Індексу захисту прав власності.

Джерело: 2025 International Property Rights Index. Property Rights Alliance. October 2025

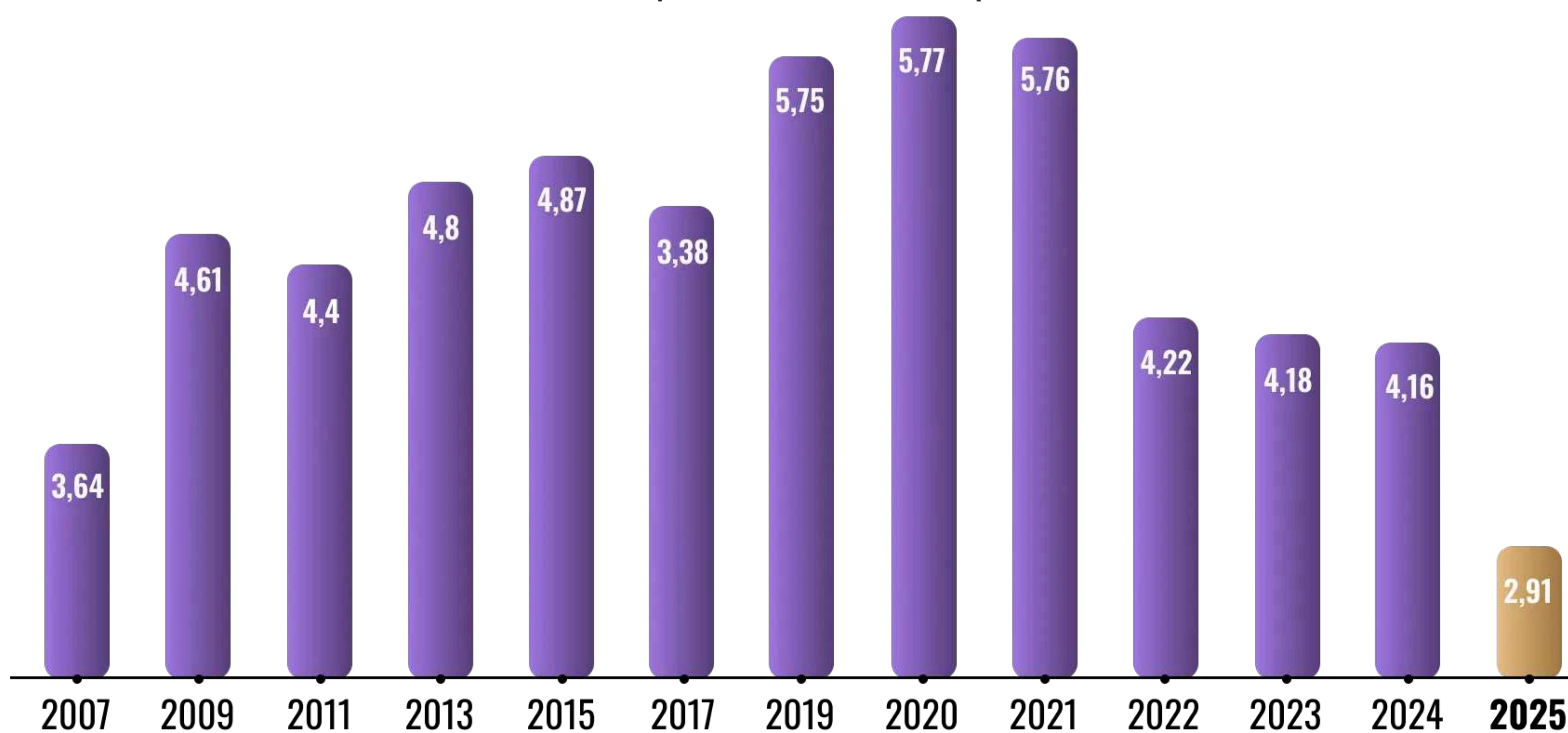
Значення Індексу 2025 для України

Індекс Прав Власності Правова та політична система України

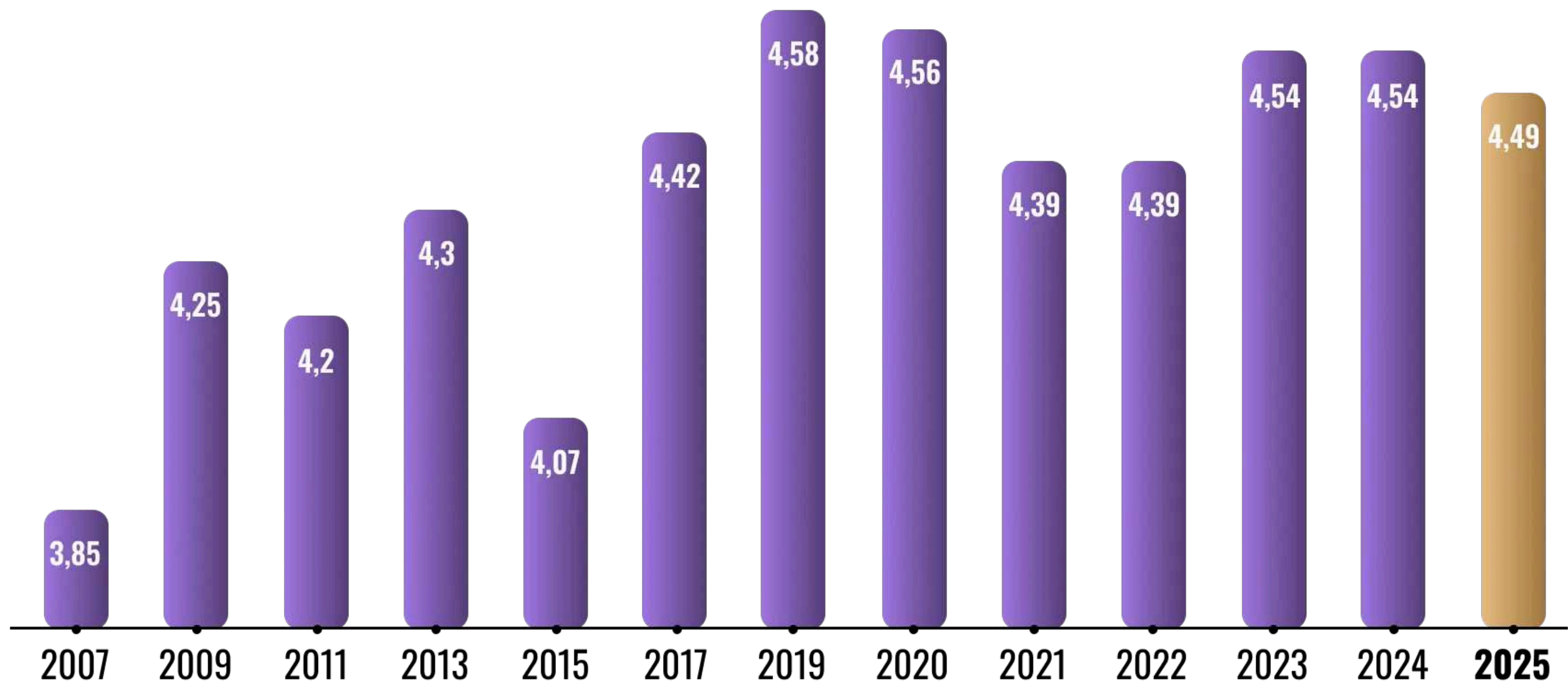

Захист фізичної власності в Україні

Джерело: 2025 International Property Rights Index. Property Rights Alliance. October 2025

Захист інтелектуальної власності в Україні

Джерело: 2025 International Property Rights Index. Property Rights Alliance. October 2025

Всі аналітичні матеріали Міжнародного Інституту Свободи (ILI) на офіційному вебсайті www.libertyinstitute.org доступні для вільного вивчення, цитування та поширення з релевантним посиланням на джерело.